

Päätös tekstityspalvelun laadusta Nelonen-kanavalla

Yritys, jota päätös koskee

Sanoma Media Finland Oy (jäljempänä myös yhtiö)

Asia

Nelonen-kanavan tekstityspalvelun laatu

Liikenne- ja viestintäviraston päätös

Liikenne- ja viestintävirasto katsoo Sanoma Media Finland Oy:n rikkoneen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 211 §:n 2 momenttia, jonka mukaan tekstityspalvelu tulee toteuttaa laadukkaasti siten, että tekstitys on käyttäjälle riittävän selkeää ja ymmärrettävää.

Liikenne- ja viestintävirasto antaa Sanoma Media Finland Oy:lle edellä mainitun lainkohdan rikkomisesta huomautuksen.

Liikenne- ja viestintävirasto velvoittaa Sanoma Media Finland Oy:n jatkossa varmistumaan siitä, että sen Nelonen-kanavan tekstityspalvelu on toteutettu laadukkaasti. Sanoma Media Oy:n on toimitettava Liikenne- ja viestintävirastolle 5.8.2022 mennessä selvitys siitä, mihin toimenpiteisiin se on tämän päätöksen johdosta ryhtynyt, miten tehdyt toimenpiteet ovat konkreettisesti parantaneet tekstityksen laatua sekä miten muutokset näkyvät ohjelmien tuotannossa ja ohjelmien katsojille.

Asian käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa

Asian vireilletulo

Liikenne- ja viestintävirasto on vuoden 2021 aikana ja jo ennen sitä vastaanottanut katsojilta ja vammaisjärjestöiltä toistuvasti palautetta, jonka mukaan Sanoma Media Finland Oy:n Nelonen-kanavan etenkin kuulovammaisia ja huonokuuloisia palveleva tekstityspalvelu on usein laadultaan heikkoa ja tekee ohjelmien seuraamisesta käytännössä lähes mahdotonta.

Liikenne- ja viestintäviraston selvityspyyntö

Sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia (917/2014, jäljempänä myös viestintäpalvelulaki) muutettiin vuoden 2021 alusta lukien. Lain 211 § sisältää säännökset ohjelmistojen saattamisesta näkö- ja kuulorajoitteisten saataville. Säännökseen lisättiin kansallisista tarpeista esiin noussut tekstityksen laatuun liittyvä velvollisuus.

Liikenne- ja viestintävirasto julkaisi 1.10.2021 ohjeistuksen audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyydestä ja sen valvonnasta. Ohjeistuksessa on esitetty ne kriteerit, joita Liikenne- ja viestintävirasto ainakin pitää laadukkaan tekstityksen olennaisina osina.

Liikenne- ja viestintävirasto pyysi 26.11.2021 päivätyllä pyynnöllä kaikkia kolmea ääni- ja tekstityspalveluvelvollista televisiotoiminnan harjoittajaa antamaan selvityksensä siitä, miten ja millä keinoin se täyttää viestintäpalvelulain 211 §:n mukaisen laatuvaatimuksen ohjelmatekstityksissään.

Selvitysten osana yhtiöitä pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Miten yhtiönne toteuttaa ohjelmatekstityksen ohjelmissaan? Hyödynnetäänkö ja missä määrin tekstitysten tuottamisessa automaattista puheentunnistustekniikkaa?
- Miten arvioisitte yleisesti ohjelmatekstitystenne laatua Liikenne- ja viestintäviraston ohjeistuksessa esitettyjen kriteerien valossa? Mihin näkemyksenne perustuu?
- Millaisilla toimenpiteillä yhtiönne varmistaa, että sen ohjelmissaan toteuttama ohjelmatekstitys on laadukasta? Minkälaisia omavalvontakeinoja yhtiöllänne on käytössään? Onko yhtiönne sitoutunut noudattamaan Kieliasiantuntijat ry:n koordinoiman tekstitystyöryhmän toimesta laadittua tekstityksen kansallista laatusuosituksia? Tarjoaako yhtiönne esimerkiksi säännöllistä koulutusta tekstittäjilleen?
- Millaista palautetta yhtiönne on vastaanottanut katsojilta ohjelmatekstitykseen ja sen laatuun liittyen viimeisen vuoden aikana? Mihin toimenpiteisiin mahdollisen palautteen johdosta on ryhdytty?

Selvitysten yhteydessä oli mahdollista tuoda esiin muitakin seikkoja, jotka yhtiö katsoi merkityksellisiksi asian arvioinnin kannalta.

Sanoma Media Finland Oy:n selvitys

Sanoma Media Finland Oy antoi selvityksensä asiassa 14.1.2022. Sen mukaan Nelosen ohjelmatekstitys toteutetaan suurelta osin modernilla AI-pohjaisella järjestelmällä, jota täydennetään tarvittaessa kääntäjien manuaalisella työllä. Sanoma Media Finland Oy:n mukaan kaupallisena toimijana sen on etsittävä ja kehitettävä kustannustehokkaita keinoja palvelun toteuttamiseksi. Lähtökohtaisesti kotimaisten televisio-ohjelmien tekstittäminen on sen mukaan osa yhteiskunnan määräämää julkista palvelua, ja palvelun tuottamisesta aiheutuvat kustannukset tulisi täysimääräisesti kattaa yhteiskunnan varoin.

Sanoma Media Finland Oy arvioi selvityksessään ohjelmatekstityksensä laadun olevan hyvä (tekstityksen ja ohjelmasisällön vastaavuus, tekstityksen kielen virheettömyys, tekstityksen luettavuus ja mielletävyys sekä tekstityksen viiveettömyys.). Yhtiön näkemys perustuu sen omaan seurantaan ja yhtiön saamaan palautteeseen. Selvityksen mukaan suurimman osan ohjelmien osalta, keinoälyn tekstitys on virheetöntä ja vastaa täysin tekstittäjän tekemää tekstitystä. Haastavissa ohjelmatilanteissakaan (esim. riitelevä pari, jossa molemmat huutavat nopeatempoisesti toistensa lauseiden päälle) ei selvityksen mukaan ole kyse virheistä, vaan valinnoista. Tämän kaltaisessa tilanteessa ei tekstittäjän toimesta käsityönä tehty tekstitystäkään pysty toistamaan kaikkea sanottua. Kyse ei siis ole tuotantotavasta tai teknologiasta, vaan valinnoista. Tällaista valintaa tai arvopunnintaa ei Sanoma Media Finland Oy:n mukaan viranomaisen pitäisi lähteä tekemään, sillä asia on lähisukulainen ilmaisuvapauden kanssa.

Sanoma Media Finland Oy kertoo selvityksessään testanneensa keinoälytekstitystä äänikirjan audio-tiedostolla. Testissä keinoälytekstitys oli kokonaisuudessaan virheetöntä. Yhtiö haluaa lisäksi muistuttaa, että tekstittäjienkään tekemät tekstitykset eivät aina ole 100 % virheettömiä.

Sanoma Media Finland Oy kertoo kehittävänsä palvelua jatkuvasti. Yhtiön tavoitteena on tarjota tulevaisuudessa nykyistä monipuolisempi palvelu HbbTV-tekniikan avulla. Yhtiöllä ei selvityksen mukaan ole omia tekstittäjiä, vaan tarvittavat tekstitykset ostetaan palveluna. Yhtiö valvoo jatkuvasti ostopalveluidensa laatua ja edellyttää alihankkijoita sitoutumaan Sanoma Media Finland Oy:n hankintaehtoihin ja eettisiin ohjeisiin.

Sanoma Media Finland Oy toistaa lausunnossaan aiemmissa lausunnoissaan esiintyneen huomion, jonka mukaan Kieliasiantuntijat ry:n luoma suositus ei sovellu tekstityksen laadun normiksi. Sanoma Media Finland Oy:n mukaan suositus on valmisteltu yksipuolisesti ja suppeassa ryhmässä, ja sen yhtenä tavoitteena vaikuttaisi olevan tekstittäjien työllistymisen varmistaminen. Yhtiön mukaan se ei voi olla lain asettaman tekstitysvelvoitteen tavoite eikä tällaista johtopäätöstä voi tehdä lain esitöistä. Lain tulkitsemiseksi ei myöskään ole mahdollista ottaa käyttöön eräiden sidosryhmien yksipuolisesti valmistelemlia suosituksia. Tällainen menettely vaarantaisi yhtiön mukaan lain kohteena olevien toimijoiden oikeusturvan. Yhdistyksillä ei ole Suomessa lainsäädäntövaltaa, sen tulkintavaltaa eikä sen toimeenpanovaltaa.

Sanoma Media Finland Oy:n mukaan sen saama tekstityksiä koskeva palaute on vähäistä, mikä osaltaan sen mukaan kertoo toimivasta järjestelmästä. Pääosin yhtiön saama palaute on kuitenkin ollut kannustavaa. Erityisesti toimialan sisällä seurataan tiiviisti Sanoman tekemää kehitystyötä, joka lähitulevaisuudessa mahdollistaisi myös suorien lähetyksien tekstittämisen. Yhtiön käyttämä keinoälyteknologia kehittyy selvityksen mukaan ripein askelin, ja sitä nopeammin, mitä enemmän dataa keinoälyllä on käytettävissään. Selvityksen mukaan on olennaisen tärkeää antaa yhtiön valitsemalle ratkaisulle elintilaa, eikä esim. eilaajasti hyväksytyihin suosituksiin vedoten pyrkiä pysäyttämään tätä kehitystyötä.

Sanoma Media Finland Oy kertoo saaneensa joitain palautteita yhtiön käyttämän keinoälyteknologian tekemistä valinnoista mm. tilanteissa, jossa ohjelmassa useampi henkilö puhuu samanaikaisesti. Näissä tilanteissa kyse ei ole tekstityksen virheestä vaan valinnoista, sillä kahdelle tekstitysriville mahtuu vain rajoitettu määrä merkkejä. Aivan vastaavaa palautetta yhtiö kertoo saavansa myös silloin, kun kääntäjät tekevät tekstityksiä. Esimerkkinä keinoälyn hyvästä kehittymisestä yhtiö tuo esille, että se mm. kykenee kontekstista päättämään sanojen merkityksiä, esimerkiksi, onko kyseessä aura (substantiivi) vai Aura-niminen henkilö.

Selvityksen mukaan merkittävin yhtiön saama palaute (vuonna 2019) liittyi tekstityksen ajoitukseen. Tämä vika pystyttiin vian paikallistamisen jälkeen nopeasti korjaamaan. Kyse oli joissain kaapelitelevisioyhtiöissä tapahtuvasta teknisestä käsittelyvirheestä, joka syntyi näiden toimijoiden uudelleenkoodatessa televisiolähetyksiä. Yhtiö kertoo ottavansa huomioon kaiken saamansa palautteen ja hyödyntävänsä sitä kehittäessään jatkuvasti ratkaisujaan ja prosessejaan.

Kuuleminen päätösluonnoksesta

Liikenne- ja viestintävirasto varasi Sanoma Media Finland Oy:lle tilaisuuden lausua 28.2.2022 päivätystä päätösluonnoksesta. Sanoma Media Finland Oy toimitti lausuntonsa 1.4.2022. Sanoma viittasi lausunnossaan aiempaan lausuntoonsa ja lausui sen lisäksi seuraavaa:

Sanoman käsityksen mukaan Traficomin päätösluonnoksessaan listaamat laatukriteerit tekstitykselle voivat antaa suuntaa tekstityksen kehittämislle. Kokonaisuutena ne menevät Sanoman mukaan huomattavasti pidemmälle, kuin mihin laki toimijaa velvoittaa. Sanoman mukaan näiden lakia laajempien vaatimuksien toteuttamisen edellyttäminen ei ole tarkoituksenmukaista eikä oikeasuhtaista, eikä niihin voida velvoittaa. Sanoman mukaan ne voivat enimmillään olla vain suosituksia.

Lisävaatimusten noudattaminen kasvattaisi lausunnon mukaan tv-toimijan kustannuksia merkittävästi, samalla kuin saavutettaisiin vain vähäinen hyöty

katsojan näkökulmasta. Kustannuksien kattamiseksi olisi Sanoman mukaan leikattava ohjelmiin tehtäviä panostuksia, mikä ei ole yleisöjen etujen mukaista.

Sanoman lausunnon mukaan kulloinkin äänessä olevan henkilön nimen lisääminen tekstityksen alkuun pienentää varsinaiselle tekstitykselle jäävää tilaa ja on pääasiassa tarpeetonta, sillä lähtökohtaisesti tekstiin liittyvästä videokuvasta voi havaita, kuka on äänessä. Lisäksi Sanoma toteaa, että tämä on toiminto, joka voidaan toteuttaa vain ihmisvoimin. Sen mukaan tilanteet, joissa asia ei selviä kuvasta, ovat poikkeuksia, eivätkä ne ole tällöin usein myöskään kuulevalle katsojalle selviä.

Sanoman mukaan on myös huomattava, että toimijalle on laissa tarkoituksella jätetty ratkaistavaksi, millä menetelmällä tekstityselvoite täytetään. Tätä valinnan vapautta ei tule sen mukaan kaventaa asettamalla vaatimuksia, jotka ovat toteutettavissa vain yhdellä menetelmällä.

Sanoma tuo esiin, että vieraskielisiä ohjelmia on tekstitetty Suomessa jo vuosikymmenten ajan ja katsojille on syntynyt vakiintunut oletus tekstityksen toteutustavasta ja sen yksityiskohtaisuudesta. Näiden vuosikymmenten aikana näihin käännostekstityksiin ei sen mukaan ole kohdistunut vastaavia lisävaatimuksia kuin nyt kotimaisten ohjelmien osalta Kieliasiantuntijat esittää. Sanoma esittää, että ohjelmayleisöjen voidaan sanoa olevan tyytyväisiä toteutukseen.

Sanoman lausunnon mukaan tekstityksen laadun arvioinnissa yksittäisten seikkojen tarkastelun sijaan tekstitystä tulisi lain edellyttämällä tavalla arvioida kokonaisuutena, jolloin olisi huomioitava myös se, että ohjelmien seuraaminen esimerkiksi viihteen tosi-tv-formaateissa voi välillä olla haastavaa myös kuulevalle katsojalle. Tällainen voi Sanoman mukaan johtua esimerkiksi vaihtelevista kuvaolosuhteista, jolloin hetkittäin voi olla vaikea erottaa, kuka on milloinkin äänessä. Laadun arvioinnissa tulisikin olla olennaisinta, että tekstitys on ymmärrettävää ja sen kautta on mahdollista seurata ohjelmaa, eikä kriteereitä tulisi asettaa korkeammalle kuin millä tavoin ohjelma on muutoinkin seurattavissa, lausunnossa todetaan.

Sanoma katsoo, että hyvä ohjelmatekstitys viihteellisissä sisällöissä muodostuu seuraavista kohdista:

1. katsojalle tekstitetään ohjelman seuraamisen kannalta oleellinen sisältö repliikeistä
2. repliikit ajastetaan puheen mukaan
3. tekstityksessä pyritään oikeaan kieliopilliseen ilmaisuun

Sanoma on tutustunut Traficomien päätösluonnoksen liitteenä oleviin otteisiin sen ohjelmien tekstityksistä, joissa on tunnistettu puutteita tai virheitä. Kaikki ohjelmat, tai ohjelmien sisällä olevat lukuisat tekstitysrivit, eivät Sanoman käsityksen mukaan ole sisältäneet vastaavia puutteita.

Sanoma kertoo lausunnossaan tehneensä päätösluonnoksessa esitettyjen ohjelmien tekstitysoitteiden teon jälkeen tehnyt merkittäviä parannuksia tekstitysjärjestelmään. Helmikuussa 2022 Sanoma otti käyttöön uusimman version tekoälypohjaisesta puheentunnistuksesta. Uuden version laatua esiteltiin Liikenne- ja viestintävirastolle 4.3.2022. Tilaisuudessa yhteisesti todettiin merkittävä kehitys sekä tekstityksen ajoituksessa että sisällössä. Sanoman mukaan kehitystyö on jatkuvaa ja taustalla on Googlen kehittämä teknologia täydennettynä kotimaisen yhtiön huipputaustalla. Googlen puheentunnistusta hyödynnetään lukuisissa muissakin palveluissa, ja siksi tulevien vuosien aikana on odotettavissa nopeaa kehitystä.

Sanoman mukaan uusimmalla versiolla on mm. mahdollista siirtää yksittäinen käännösteksti manuaalisesti tarkastettavaksi, jos ohjelmisto tulkitsee tunnistuksen olevan epävarma. Tarvittaessa Sanoma käyttää edelleen kääntäjien ostopalvelua, mikäli jokin ohjelma todetaan liian haastavaksi tekoälypohjaiselle tekstitykselle.

Päätöksen perustelut

Asiaa koskevat säännökset

Viestintäpalvelulain 211 § sisältää säännökset ohjelmistojen saattamisesta näkö- ja kuulorajoitteisten saataville. Sen mukaan suomen- tai ruotsinkielisiin televisio-ohjelmiin ja tilausohjelmajärjestelmien ohjelmistoihin on liitettävä tekstitys sekä muihin ohjelmiin selostus tai palvelu, jossa tekstitetyn ohjelman teksti muutetaan ääneksi (*ääni- ja tekstityspalvelu*) siten kuin tässä pykälässä säädetään.

Ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä Yleisradio Oy:stä annetussa laissa tarkoitettuihin julkisen palvelun televisio-ohjelmistoihin ja tilausohjelmajärjestelmässä saatavilla oleviin ohjelmistoihin. Ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä myös valtakunnallisen ohjelmistotoimiluvan nojalla lähetettäviin useita eri yleisöryhmiä palveleviin televisio-ohjelmistoihin ja yleisen edun televisio-ohjelmistoihin sekä niiden tilausohjelmajärjestelmien ohjelmistoihin. Ääni- ja tekstityspalvelua ei kuitenkaan tarvitse liittää suorana lähetyksenä lähetettäviin musiikkiesityksiin eikä urheiluohjelmiin. Tekstityspalvelu tulee toteuttaa laadukkaasti siten, että tekstitys on käyttäjälle riittävän selkeää ja ymmärrettävää.

Ääni- ja tekstityspalvelun toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset muun kuin julkisen palvelun televisiotoiminnan harjoittajille eivät saa ylittää yhtä prosenttia televisiotoiminnan harjoittajan edellisen tilikauden liikevaihdosta.

Ääni- ja tekstityspalvelun osuuden on oltava 2 prosentissa tarkoitettujen yleisen edun televisio-ohjelmistojen ja useita eri yleisöryhmiä palvelevien ohjelmistojen osalta 75 prosenttia ohjelmista ja julkisen palvelun ohjelmistojen osalta 100 prosenttia ohjelmista. Ääni- ja tekstityspalvelun osuuden on oltava 2 prosentissa tarkoitetuissa tilausohjelmajärjestelmissä 30 prosenttia ohjelmistoista.

Valtioneuvoston asetuksella audiovisuaalisista palveluista (1245/2014) säädetään muun muassa ääni- ja tekstityspalvelun teknisestä toteuttamisesta ja lähettämisestä. Asetuksen mukaan ääni- ja tekstityspalvelun osuuksista yksi kolmasosa ohjelmatunneista voidaan toteuttaa televisiotoiminnan harjoittajan tilausohjelmajärjestelmässä (asetuksen 7.2 §).

Liikenne- ja viestintäministeriö on 1.6.2018 antamallaan päätöksellä (9/03/2018) vahvistanut ne ohjelmistot, joihin ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä. Kyseisiä ohjelmistoja ovat tällä hetkellä MTV Oy:n MTV 3:n ja Sanoma Media Finland Oy:n Nelosen ohjelmistot.

Viestintäpalvelulain 303.1 §:n mukaan Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on valvoa viestintäpalvelulain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten noudattamista, jollei tässä laissa muuta säädetä.

Viestintäpalvelulain 313.1 §:n mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi ottaa asian tutkittavakseen asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

Viestintäpalvelulain 330.1 §:n mukaan Liikenne- ja viestintävirasto, tietosuoja- ja tietosuojavaltuutettu ja kunnan rakennusvalvontaviranomainen voivat viestintäpalvelulain mukaisia tehtäviä hoitaessaan antaa huomautuksen sille, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä, päätöksiä ja

lupaehtoja sekä velvoittaa tämän korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä kohtuullisessa määräajassa.

Asian oikeudellinen arviointi

Laadun arvioinnin pohja

Viestintäpalvelulakiin lisättiin vuoden 2021 alusta voimaan tullut ja kansallisista tarpeista esiin noussut tekstityksen laatuun liittyvä velvollisuus. Tekstitysvelvollisuuden piirissä olevat toimijat toteuttavat tekstityspalvelua tällä hetkellä keskenään eri tavoin. Palvelu on mahdollista toteuttaa ihmistyövoimin tai hyödyntämällä automaattista puheentunnistustekniikkaa tai käyttämällä osin molempia. Tekstityksen laadulle asetettava velvollisuus katsottiin perustelluksi esteettömyysvelvollisuuksien täysimääräiseksi toteutumiseksi. Tekstityksen määrällisten velvollisuuksien nostosta ei ole käyttäjälle vastaavaa hyötyä, jos tekstityspalvelu ei ole käyttäjän kannalta riittävän ymmärrettävää esimerkiksi viiveen tai tekstiin liittyvien epätarkkuuksien osalta.

Laatuvaatimuksen täytyminen edellyttää, että tekstitysvelvollisuuden alaisissa ohjelmissa tekstitys toteutetaan katsojan kannalta *riittävän selkeästi ja ymmärrettävästi*. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on arvioida tekstityspalvelun laadun riittävyttä.

Liikenne- ja viestintävirasto on 1.10.2021 julkaissut ohjeistuksen audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyydestä ja sen valvonnasta. Ohjeistuksessa on esitetty ne kriteerit, joita Liikenne- ja viestintävirasto ainakin pitää laadukkaan tekstityksen olennaisina osina. Näitä kriteereitä ovat

- 1) tekstityksen ja ohjelmasisällön vastaavuus,
- 2) tekstityksen kielen virheettömyys,
- 3) tekstityksen luettavuus ja mielletävyys sekä
- 4) tekstityksen viiveettömyys.

Ohjelmatekstityksille on laadittu Kieliasiantuntijat ry:n koordinoiman tekstitystyöryhmän toimesta kansalliset laatusuositukset, joissa kuvataan, mistä hyvä tekstitys koostuu ja mitä siltä vaaditaan. Liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan kansallinen ohjelmatekstityksiä koskeva laatusuositus muodostaa hyvän pohjan tekstitysten laatuksiksi ja laadun arvioimiseksi. Laatusuositusta ovat olleet laatimassa ja sen ovat allekirjoittaneet myös kaksi kolmesta tv-yhtiöstä, joita laatuvelvoite koskee. Laadun arvioinnissa Liikenne- ja viestintävirasto ottaa huomioon tekstityksen laatuun liittyvät standardit ja suositukset sekä tekstityspalvelun teknisen kehityksen, ja voi tarvittaessa soveltuvien osin hyödyntää myös muiden maiden sääntelyviranomaisten hyviksi havaitsemia käytäntöjä.

Nelosen ohjelmat

Liikenne- ja viestintävirasto on tutustunut Nelosen ohjelmistossa alkuvuoden 2022 aikana esitettyihin ohjelmiin, joihin ohjelmatietojen mukaan on lisätty ohjelmatekstitys. Tarkasteluun valittiin keskenään erilaisia ohjelmia, joista tallennettiin pätkiä satunnaisesti. Ohjelmistosta valittiin tarkempaan tarkasteluun seuraavat ohjelmat:

- Arman Pohjantähden alla, Nelonen 24.1.2022
- Huvila ja huussi, Nelonen 25.1.2022
- Rikkaat ja rahattomat 23.2.2022
- The Voice of Finland, Nelonen 28.1.2022

Näiden ohjelmien osalta on muutaman minuutin pituiset näytteet analysoitu tarkemmin kirjoittamalla auki ohjelmissa esiintynyt puhe ja ruudussa näkynyt ohjelmatekstitys. Tarkemmat analyysit ovat tämän päätöksen liitteinä.

Tekstityksen ja ohjelmasisällön vastaavuus

Laadukas ohjelmatekstitys seuraa ohjelmassa olevaa puhetta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti, tarvittaessa tiivistäen ja selventäen siten, että tekstitys on ymmärrettävää. Ohjelmatekstityksessä tulee ottaa huomioon sekä teoksen tekijöiden tarkoitusperät että kohdeyleisö.

Liikenne- ja viestintäviraston tutustumissa ohjelmissa tekstitys pyrkii seuraamaan ohjelmassa olevaa puhetta mahdollisimman identtisesti. Havaintojen mukaan vaikuttaa siltä, että tekstityksessä ei ole tehty mitään ymmärrettävyyteen tähtääviä tiivistämisen tai selventämisen toimenpiteitä.

Laadukas tekstitys kattaa puheen lisäksi myös muut äänet, kuten poliisiauton sireenien ulvonnat tai oven koputuksen, kun niillä on juonen tai kokonaisvaikutelman kannalta merkitystä. Nelosen ohjelmissa tekstitys ei kata mitään muita ääniä kuin puheen. Tekstityksessä ei myöskään kerrota, kuka puhujista on äänessä, jos videolla esiintyy useampia henkilöitä, eikä kuvasta käy ilmi kuka puhuu.

Automaattinen puheentunnistus pyrkii seuraamaan videon puhetta orjallisesti, mikä tarkoittanee sitä, että parhaimmillaankin se ainoastaan litteroi sanasta sanaan kaiken videolla kuullun puheen sitä muokkaamatta. Laadukas ohjelmatekstitys ei ole kuitenkaan pelkkää puheen litterointia, vaan siitä pitää välittyä yhdessä kuvan kanssa sama informaatio ja vaikutelma kuin alkuperäisestä teoksesta niin kielen, tyylin kuin tunnelman osalta. Nelosen ohjelmissa näin ei ole. Lisäksi ohjelmatekstitys tunnistaa hyvin usein sanoja väärin, jolloin tekstitys ei todellisuudessa vastaa puhetta. Nelosen ohjelmissa oli usein tilanteita, joissa ohjelman seuraaminen muuttui väärin tai puuttuneiden sanojen vuoksi käytännössä mahdottomaksi.

Tekstityksen kielen virheettömyys

Ohjelmatekstitykselle hyvä lähtökohta on noudattaa yleiskielen suositusten mukaista virheetöntä kieltä, josta voidaan tarvittaessa poiketa viitteellisin keinoin (esim. murteet). Ohjelmatekstityksen tulee noudattaa suomen yleiskielen kielioppi- ja oikeinkirjoitussääntöjä lauserakenteita myöten.

Nelosen ohjelmatekstityksissä automaattinen puheentunnistin tulkitsee kuulemansa sanat usein väärin. Ohjelmatekstitys sisältää kaikissa Liikenne- ja viestintäviraston läpikäymissä tekstitysnäytteissä runsaasti virheitä. Näissä tilanteissa on kuitenkin enemmän kysymys siitä, että tekstitys ei vastaa ohjelmassa kuultua puhetta, kuin siitä, että tekstityksessä olisi yksittäisinä kirjaimina tai satunnaisina sanoina esiintyviä kirjoitusvirheitä. Nelosen ohjelmatekstitykset eivät kuitenkaan noudata suomen yleiskielen oikeinkirjoitussääntöjä, sillä automaattinen tekstitys pyrkii tekstittämään jokaisen ohjelmassa kuullun sanan sellaisenaan, eikä puhuttu kieli tyypillisesti noudata kirjoitetun tekstin vaatimusten tavoin kielioppi- ja oikeinkirjoitussääntöjä. Puhetta täydellisesti myötäilevä ohjelmatekstitys - edes silloin kuin se onnistuisi vastaamaan puhetta sanasta sanaan - ei välttämättä seuraa suomenkielille luontevia lause- ja virkerakenteita, aikamuotoja ja pronominiin käyttöä. Jotta tekstitys olisi ymmärrettävää, sitä on usein tarpeen tiivistää ja selventää. Vastaavasti tekstistä suurimmaksi osaksi puuttuu välimerkit, kuten pilkut, pisteet ja kysymysmerkit, mikä osaltaan vaikeuttaa tekstin seuraamista.

Tekstityksen luettavuus ja mielletävyys

Ohjelmatekstityksen tulisi olla helposti luettavaa ja hahmotettavaa. Katsojan tulisi voida mieltää tekstin ajatus kertalukemalla. Tekstin luettavuuteen ja mielletävyyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ovat tekstin jaottelu repliikeiksi eli yksittäisiksi korkeintaan kahden rivin mittaisiksi ruututeksteiksi, ajastus sekä kirjoitustekniset käytänteet - vastaavanlaiset tekijät koskevat myös käännostekstityksiä.

Ohjelmatekstityksen kansallisen laatusuosituksen mukaan tekstityksen jaottelu tarkoittaa sekä repliikin sisäistä että repliikkien välistä jaottelua. Jaottelua ohjaavat käytettävissä oleva aika, repliikin tarkoitus, aiheiden käsittely ja kehittäminen, henkilöiden keskinäinen vuorovaikutus sekä kuvakieli (eritoten kuvaleikkaukset). Yhteen repliikkiin olisi siten sisällytettävä tarkoitukseltaan, aiheeltaan ja rakenteeltaan yhteenkuuluvia asioita.

Nelosen ohjelmatekstitysten jaottelu repliikeiksi eli ruututeksteiksi on hyvin sattumanvaraista, eikä se tue tekstityksen luettavuutta tai ohjelman rytmien ymmärtämistä. Yhdessä repliikissä voi olla usean eri henkilön puhetta ja liian monta virkettä. Virkkeet jakaantuvat usein useampaan repliikkiin ja tällöin yksittäiset repliikit johtavat helposti epäselvään ja vaikeasti ymmärrettävään kokonaisuuteen. Nelosen ohjelmatekstitys pyrkii tunnistamaan mistä lauseet alkavat ja päättyvät ja erottamaan eri virkkeet pisteellä, mutta ohjelmatekstitys hyvin usein tulkitsee puhutun puheen väärin ja esimerkiksi sekoittaa eri ihmisten puheen samaan virkkeeseen tai jakaa yhden puhujan virkkeen useaksi lauseeksi. Tämä häiritsee tekstin nopeaa hahmottamista ja vaikeuttaa tekstin ajatuksen mielletävyyttä. Useassa tapauksessa tekstitys muuttui täysin mahdottomaksi ymmärtää näistä syistä.

Kirjoitusteknisten käytänteiden tarkoitus on tukea tekstityksen nopeaa lukemista ja välitöntä mielletävyyttä. Tällaisia ovat esimerkiksi seuraavaan repliikkiin jatkuvan virkkeen jatkumisen merkitseminen yhdysmerkillä, puhujien erottelemiseksi käytettävät värit tai vuorosanaviivat, repliikkien sijoittelu kuvaan, erilaisten välimerkkien käyttö ym. Nelosen ohjelmatekstityksessä on erittäin merkittäviä puutteita myös näiltä osin.

Arman pohjantähden alla -ohjelmassa nähtiin myös haastatteluosuus, jossa haastateltavien äänet oli muutettu vaikeasti ymmärrettäviksi robottiääniksi ja ohjelmaan oli lisätty kaikkia katsojia palveleva tekstitys näihin kohtauksiin. Robottiääntä varsin huonosti ymmärtänyt ohjelmatekstitys peitti kuitenkin ruudussa näkyneen tekstityksen ja teki haastatteluosuuksien seuraamisesta käytännössä mahdotonta.

Tekstityksen viiveettömyys

Ohjelmatekstityksen tulee edetä ohjelmasisällön kanssa riittävän samanaikaisesti ilman viivettä. Tekstityksen rytmin tulee sopia kuvamaailmaan niin, että katsoja ehtii sekä lukea tekstit että seurata kuvaa. Ajastuksessa on huomioitava kirjoitetun kielen rytmi, katsojan lukurytmi, puheen rytmi, kuvan rytmi ja taustäänien/äänitehosteiden rytmi. Oikealla ajastuksella varmistetaan, että katsoja tietää, kuka puhuu milloinkin. Lisäksi ajastuksella varmistetaan, että katsoja ehtii lukea ja ymmärtää jokaisen tekstiruudun. Ohjelmatekstityksen kansallisen laatusuosituksen mukaan ajastuksen tulisi myötäillä puheen rytmiä siten, että repliikki ajastetaan tulemaan ruutuun, kun puhe alkaa tai aikaisintaan muutamaa kuvaruutua aikaisemmin (tai poikkeuksellisesti vieläkin aikaisemmin riippuen ohjelmatyypistä). Repliikki ajastetaan poistumaan ruudusta aikaisintaan silloin, kun kyseinen puhejakso loppuu ja viimeistään noin sekunnin kuluttua

puheen loppumisesta. Kohtauksen sisällä repliikki saa jatkua yli kuvaleikkauksen ja puheen jo loputtuakin, sillä katsojan on ehdittävä sisäistää lukemansa.

Liikenne- ja viestintäviraston tarkastelemien ohjelmien ohjelmatekstityksissä esiintyi ajoittain viivettä, mutta ennen kaikkea tekstityksiä vaivasi yleisemmin ajastuksen puute. Tekstitykset eivät huomioineet edellä kuvatulla tavalla kuvan tai puheen rytmiä tai huomioineet katsojan lukunopeutta. Tekstitykset vaihtuivat usein miten sattuu ja välillä katsojalla oli vaikeuksia ehtiä lukea koko repliikkiä. Välillä ohjelmassa puhuttiin niin paljon ja nopeasti, ettei tekstitys pysynyt ollenkaan vauhdissa mukana, jolloin tekstityksiä jäi myös puuttumaan.

Johtopäätökset

Yleisesti ottaen kaikissa Nelosen ohjelmien ohjelmatekstityksissä, joihin Liikenne- ja viestintävirasto on tarkemmin tutustunut, oli hyvin perustavaa laatua olevia ongelmia. Ohjelmista tehtyjen havaintojen perusteella voi todeta, että ohjelmatekstityksissä on paljon virheitä ja tekstitykset eivät vastaa ohjelmassa puhuttua sisältöä kuin osittain. Repliikit eivät muodosta järkeviä ja helposti havaittavia kokonaisuuksia. Tekstityksen rytmiä ei ole sovitettu kuvamaailmaan niin, että katsoja ehtii sekä lukea tekstin että seurata kuvaa. Ohjelmatekstityksessä ei ylipäänsä näyttäisi olleen tehty mitään ymmärrettävyyteen tähtääviä tiivistämisen tai selventämisen toimenpiteitä. Tekstityksessä ei myöskään kerrota, kuka puhujista on äänessä, jos videolla esiintyy useampia henkilöitä, eikä kuvasta käy ilmi kuka puhuu. Tekstitys ei myöskään edes pyri kattamaan mitään muita ohjelman ääniä kuin puheen. Pelkän ohjelmatekstityksen avulla ohjelmia on mahdotonta seurata. Tekstityksessä on niin suuria puutteita, että sen laatua on käytännössä mahdotonta arvioida tarkemmin ohjelmatekstityksen kansallisen laatusuosituksen yksityiskohtaisemmillä tasoilla (esim. tekstityksen asettelu, ulkoasu, välimerkit, lyhenteet, kellonajat, mittayksiköt jne.).

Tekstityspalvelu voidaan toteuttaa ihmistyövoimin tai hyödyntämällä automaattista puheentunnistustekniikkaa. Viestintäpalvelulain laatua koskevalla säännöksellä ei oteta kantaa palvelun toteutustapaan. Sanoma Media Finland Oy:n mukaan Nelosen ohjelmatekstitys toteutetaan suurelta osin modernilla AI-pohjaisella järjestelmällä, jota täydennetään tarvittaessa kääntäjien manuaalisella työllä. Liikenne- ja viestintävirasto on omassa ohjeistuksessaan todennut, että sen näkemyksen mukaan laatuvaatimus ei vielä mahdollista ainakaan kaikissa ohjelmatyypeissä pelkän automaattisen puheentunnistustekniikkaan perustuvan tekstityspalvelun käyttöä, vaan automaattista tekstitystä tulee käytännössä täydentää ihmistyövoimalla. Tätä näkemystä voidaan ohjelmista tehtyjen havaintojen perusteella pitää oikeana. Palvelun toteuttaminen yksinomaan automaattisella puheentunnistustekniikalla aiheuttaa tällä hetkellä mm. tekniikan kehittymättömyydestä johtuen tekstityksen laatuun liittyviä ongelmia, jotka vaikeuttavat ohjelmasisällön ymmärtämistä.

Automaattinen puheentunnistustekniikka näyttäisi soveltuvan joihinkin ohjelmatyyppeihin huomattavasti paremmin kuin toisiin. Esimerkiksi Arman pohjantähden alla -ohjelman tekstityksestä automaattinen puheentunnistustekniikka selviytyi kohtalaisesti - tekstityksestä olisi ihmistyövoimalla täydentämällä saanut kenties melko pienelläkin panostuksella huomattavasti laadukkaampaa. Sen sijaan ohjelmat, joissa on paljon päällekkäistä ja nopeaa puhetta, ovat automaattiselle puheentunnistukselle vielä hyvin haastavia. Jos nyt havainnoitujen ohjelmien ohjelmatekstityksiä on täydennetty kääntäjien manuaalisella työllä, on täydentäminen Liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan joka tapauksessa ollut riittämätöntä.

Televisio-ohjelmien käännöstekstityksille ja ohjelmatekstityksille on laadittu kansalliset laatusuositukset. Hankkeen takana ovat Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Kieliasiantuntijat ry ja Kotimaisten kielten keskus. Hanke toteutettiin yhteistyössä tekstityksiä tuottavien toimijoiden kanssa - kaksi muuta tekstitysvetollisuuden piirissä olevaa televisiotoimijaa ovat olleet mukana laatimassa ja allekirjoittaneet laatusuosituksen. Hallituksen esityksessä 87/2020 todetaan laatuvaatimuksen yhteydessä, että laadun arvioinnissa tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon tekstityksen laatuun liittyvät standardit ja suositukset sekä tekstityspalvelun tekninen kehitys. Liikenne- ja viestintävirasto toistaa näkemyksensä, jonka mukaan kansallinen ohjelmatekstityksiä koskeva laatusuositus muodostaa hyvän pohjan tekstitysten laatuksiteereiksi ja laadun arvioimiseksi.

Sanoma Media Finland Oy on Liikenne- ja viestintäviraston laatimasta päätösluonnoksesta lausuaan todennut, että laadun arvioinnissa tulisi olla olennaisinta, että tekstitys on ymmärrettävää ja sen kautta on mahdollista seurata ohjelmaa, eikä kriteereitä tulisi asettaa korkeammalle kuin millä tavoin ohjelma on muutoinkin seurattavissa. Liikenne- ja viestintävirasto toteaa, että tekstityksen ymmärrettävyys ja sitä kautta ohjelman saavutettavuus ovat laadun arvioinnin keskeisiä tekijöitä, jotka eivät tällä hetkellä Nelosen ohjelmissa toteudu. On totta, että erityisesti nopeatahtisissa viihdeohjelmissa on tilanteita, joissa myös kuulevan katsojan on vaikea kaikissa tilanteissa hahmottaa mitä ohjelmassa puhutaan tai kuka puhuu, eikä tekstityksen voi aina olettaa korjaavan näitä tilanteita. Nelosen tekstityksissä esiintyneitä ongelmia ei kuitenkaan voi selittää pelkästään tällaisilla seikoilla. Tekstitys ei ole ymmärrettävää, eikä mahdollista ohjelman seuraamista usein sellaisissa tilanteissa, joissa puhutaan selvästi yksi ihminen kerrallaan ja jotka eivät aiheuta kuuleville katsojille mitään haasteita.

Liikenne- ja viestintävirasto on edellä kuvatulla tavalla arvioinut Nelosen tekstityspalvelun laadun riittävyttä mainituissa ohjelmissa ja toteaa, että tekstitystä ei ole toteutettu katsojan kannalta riittävän selkeästi ja ymmärrettävästi. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo Sanoma Media Finland Oy:n rikkoneen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 211 §:n 2 momenttia, jonka mukaan tekstityspalvelu tulee toteuttaa laadukkaasti siten, että tekstitys on käyttäjälle riittävän selkeää ja ymmärrettävää.

Sovelletut säännökset

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 211 §, 303 §, 313 §, 330 §.

Päätöksen voimaantulo

Päätös on voimassa tiedoksisaannista lukien. Päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, ellei valitusviranomaisen toisin määrää.

Muutoksenhaku

Tähän Liikenne- ja viestintäviraston päätökseen voi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen kuten laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Päätöstä koskevat tiedustelut

Lisätietoja tästä päätöksestä antavat lakimies Eliisa Reenpää puh. 0295 390 418 ja erityisasiantuntija Tiina Aaltonen puh. 0295 390 526. Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@traficom.fi.

Suvi Juurakko-Lehikoinen
Päällikkö

Eliisa Reenpää
Lakimies

Liitteet

Valitusosoitus
Tekstitys näytteet

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom). Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa Traficomin kirjaamosta.

Dokumentet har undertecknats elektroniskt. Transport- och kommunikationsverket (Traficom). Underskriftens riktighet kan verifieras hos Traficoms registratorskontor.

This document has been signed electronically. Finnish Transport and Communications Agency (Traficom). The authenticity of the signature can be verified from Traficom's registry.